

**Minnestal öfver Pehr Henrik Ling : hållet å Gymnastika Central-Institutet
den 15 November 1876 / af Gustav Nyblæus.**

Contributors

Nyblæus, Gustaf.

Publication/Creation

Stockholm : P.A. Norstedt, [187?]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bgexfqkn>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Edgar F. Cyriac

pam
(B)

LIN

MINNESTAL

ÖFVER

PEHR HENRIK LING

HÅLLET Å GYMNASSTISKA CENTRAL-INSTITUTET

DEN 15 NOVEMBER 1876

AF

GUSTAF NYBLÆUS.

STOCKHOLM. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Ist Herr Professoren u. u.

Aug. Georgii

Vauchapfult

af
Prof.

BYBLAEUS

22500911822

MINNESTAL

ÖFVER

PEHR HENRIK LING

HÅLLET Å GYMNASSTISKA CENTRAL-INSTITUTET

DEN 15 NOVEMBER 1876

AF

GUSTAF NYBLÆUS.

STOCKHOLM, 1876.

P. A. NORSTEDT & SÖNER

KONGL. BOKTRYCKARE.

-40591002

pam (B) /

LINE

30850
Apas ble.

Går man ut från Stockholm, norrut, och följer man Brunnsvikens vestra strand förbi Haga, så träffar man ej långt från slutet af den lilla på nordisk fågring rika sjön, helt nära stranden en hög kulle med en stor, underlig och enslig grafsten, omsusad af askar och lönnar. Hvi står denne här? Är här ett helgadt rum? — Ja det är så, och stor, underlig och enslig var ock den man, hvars stoft här nu redan länge hvilar.

Om det är mensklig storhet att från en ringa början, ja från intet, missförstådd af andra, oförstådd af sig sjelf och så godt som förskjuten, slutligen till mycken klarhet och tryggadt bestånd hafva på den menskliga odlingens område genomfördt ett verk, som redan medfört och i kommande åldrar både kan och skall medföra stort gagn icke allenast för fäderneslandet, utan äfven för hela den bildade verlden, och som på flerfaldigt sätt ingriper i kulturens gång och utveckling, så är Pehr Henrik Ling en stor man.

Det är i dag hundra år sedan han föddes i en grönskande oas midt bland Smålands vidsträckta ljunghedar, och vi äro nu här, för att i minnet återkalla den flyktande bilden af den menniskovänlige, djuptänkte, hug-

store och snillrike man, som måhända väl förtjenat namnet både af den »siste skalden» och »den siste kämpen.»

Svårt är det i sanning att säga, om hans lefnad i dess helhet betraktad, är att anse såsom ett poem i handling eller såsom en bedrift i sång, men fäster man närmare sina blickar på hans ungdoms första sträfvande och på hans ålders sista skapelser, så ser man tydligt nog, att skalden hos honom öfverväger.

Sedan han lemnat hemorten och varit student först en kort tid i Lund och sedan i Upsala, finner man honom här i Stockholm, arbetande med andras undervisning, för vinnande af dagligt bröd och för egen del sysselsatt med dramatisk skriftställareverksamhet, dels öfversättande för teatern, dels redan försökande sig med sjelfständig dramatisk diktning. Framgången häraf tillfredsstälde honom likväl icke, stugan blef honom för trång och han gaf sig ut med vikingahåg på lifvets svallande böljor, för att pröfva och pröfvas och sålunda vinna den rika skatt af mångskiftande erfarenhet, som han i sin skaldehåg åtrådde.

I Danmark såg han nu Nelsons flagga svaja öfver Britanniens eldsprutande drakar och hörde Oelenschläger berätta Vaulunders saga och Thors resa till Jotunhem. I Tyskland, i Frankrike, i England såg han under långa vandringsår menniskolifvet i dess djup och på dess höjder, i dess storhet och dess tomhet, i dess glans och dess djupa skuggor. Han pröfvade många vägar, kämpade segrande med nöden och lidandet och stod såsom soldat i ledet mot den revolutionära kosmopolitism, som predikar friheten och jemlikheten med guillotinen eller brandfacklan. Och hvar helst han gick fram lärde han landets språk och sjöng på dess egna toner.

Till Danmark vände han slutligen åter, och Nordens fjällar tyckas »med underlig makt» hafva »lockat hans håg.» I nordiska guda- och kämpasagan fördjupade han sig nu allt mera och hos ingen af århundradets söner har nationalitets-idén lefvat starkare än hos Ling. I känne- domen af forntidens lif, af dess manliga kraft, dess stor- artade och hjeltemodiga verldsåskådning låg — det kände han — ett nyfödelsens bad för den förkonstlade och för- vekligade Nordbon. Såsom den enskilda människan i pröfningens dagar måste gå in i sig sjelf och söka ända till botten, för att finna den fasta punkt, hvarpå hon kan stödja sig, så måste ett folk, som från storhet råkat i svaghet och förvirring, gå inom sig sjelf och i betraktelsen af sitt ursprung, sin sagoålder och sina flydda öden åter- finna sin ungdoms kraft och sin banas riktning. Snart började han nu att stämma upp de toner, som i stigande styrka och obegränsad mångfald skulle göra honom till den nyuppståndne Asabarden, till kraftens och mildhetens underbara sångare i Nordanlanden.

Men han var ju icke blott skald, han var äfven kämpe, och under det han sålunda vunnit mästerskap på nord- mannaharpan, hade han äfven blifvit mästare i vapnens manliga konst. Sannolikt har han under sina vandringsår tidtals öfvat fäktning, nu fulländade han i Köpenhamn, såsom det vlll synas, af tillfällig anledning denna öfning under ledning af tvenne emigrerade Fransmän och bragte sig häruti snart upp till stor öfverlägsenhet. Med vapnen bröt han sedan sin bana, men harpan stod ej långt ifrån, hon var hans förtrogna i ensamma stunder. Då han ej kämpade, så sjöng han.

Sådan kom han nu vid tretio års ålder tillbaka till fäder- neslandet och fattade till en början fast fot i det gamla

Lund, der den åldrige Porath ändtligen lade ned vapen och Ling fick intaga hans plats såsom den carolinska akademiens fäktmästare.

En underlig man var dock denna fäktmästare. Hans starka, symetriska men vid närmare betraktande nästan finbildade kämpagestalt, hans skarpa öga, hans jernhårda och genomträngande kommandostämman, hans hänförelse som ryckte alla med sig; detta till sammans med hans diktning, hans tal om Nordens gudar, om folkets föryngring genom sång och kämpaspel, om botandet eller lindrandet af sjukdom och lidanden genom rätt anordnad kroppsrörelse jemte mycket mera, som man förut icke hade hört, gjorde honom — helst hans ande aldrig tycktes hvila, utan ständigt, och stundom nästan med förbiseende af både tid och rum — ty han tröttnade icke och långa vägar aktade han icke heller — oroligt sträfvade efter ett stort och aflägsset mål — till en ovanlig, nästan underbar företeelse, hvars verkan man hade svårt att undandraga sig.

Här började han nu sitt stora verk. Han införde ett nytt system i fätkonsten, grundande sig, hvad värjföringen beträffar, på den franska skolan, men reformerande denna efter gymnastiska grunder. Ling, som utan tvifvel i Danmark tagit någon kännedom om Nachtigalls gymnastik och väl äfven i andra länder sett några i öfverensstämmelse med Gutsuths läror gjorda försök till pedagogiskt användande af ordnad kroppsrörelse; fann snart — ty af skalden och kämpen i förening hade nu äfven tänkaren framgått — att allt detta, och fäktningen icke minst, led af mycken och ganska vådlig råhet, beroende deraf, att man icke velat eller förmått göra sig någon

reda för menniskoorganismens lagar. Traditionen och en ytlig empirism herrskade ännu i dessa ämnen helt och hållet och deraf fick blifva hvad det kunde. Härmed kunde Ling icke nöja sig. Hans forskande ande sökte företeelsernas grund, och då han fann att fäktningen måste stödja sig på gymnastikens lagar, vände han sig med hela kraften af sitt snille på uppsökande af dessa. Nu studerade han anatomi och fysiologi, och då bräcklighet och sjukdom allt för ofta gjorde det omöjligt att med framgång öfva fäktning och ansträngande gymnastiska rörelser, så inträngde han äfven på pathologiens och läkarekonstens område, för att undersöka i hvad mån sjukdom genom ordnad kroppsrörelse kunde häfvas. Sålunda framstod efter hand ett genomtänkt och fullständigt gymnastiskt system, sjelf inom sig ett organiskt helt, som visar ifrån sig både godtycket och det råa våldet.

Medikal gymnastik hade i forntiden funnits i Grekland, der hela denna för mensklig odling så viktiga konst fått sitt namn och sin första fulländning, men den hade, såsom så mycket annat, dött bort i århundradenas natt. Ling väckte den åter till lif och gaf derigenom hela sin gymnastik en fast vetenskaplig grund, som betryggar dess bestånd och dess fortgång, så länge den nu varande civilisationen räcker. Det fordras en icke ringa grad af ensidighet och förkonstling, för att ej vilja inse rörelsens genomgående vikt och betydenhet för det organiska lifvet både i dess helhet och i dess särskilda funktioner, och dock möttes Ling af mycket motstånd både från lärde och olärde. Men tiden har gått framåt och mången fördom har fallit. Luft, vatten och rörelse blifva dock alltid de stora helsomedlen och i den mån helsovården ej längre

låter sig af sjukvården undanskymmas, skall också rörelsens värde och betydenhet allt mera erkännas.

Den friska andan var utmärkande äfven för Lings sätt att bedriva sjukgymnastiken. Pjunktet var bannlyst, om också ömsinthen dolde sig under den stundom nästan barska ytan. Så mycket mera herrskade då denna anda i hans friskgymnastik för både yngre och äldre och stegrades i vapenföringen ända till hänförelse. Ling stannade ingalunda vid den mekaniska agenten, han tog hela människan om hand och — såsom för hans skaldelynne naturligt var — icke minst den psykiska sidan. Huru skulle väl också på annat sätt hans stora mål kunna vinnas?

Gymnastiken var från början och förblifver allt framgent en konst, lika som läkarekonsten, krigskonsten och hvarje annan djupgående och mera omfattande praktisk verksamhet, men dess teori bör, då gymnastiken ingriper i så många mänskliga riktningar, med omsorg göra sig till godo hvad vetenskapen vunnit och sjelf bidra till ådagaläggande af säkra rön. Den lifvande andan får dock icke vika för den grubblande forskningen, och lärdomen bör hos gymnasten hellre anspråkslöst dölja sig, än på något skrytsamt sätt framträda. Så verkade Ling, och någon gymnastisk sekt ville han visserligen icke stifta; dertill var hans tanke för vidsträckt och hans känsla för ädel.

I Lund arbetade han nu på detta sätt outtröttligt. Och ej blott i fäktning och gymnastik gaf han undervisning, utan äfven i lefvande spåk och fann derutöfver tid icke allenast till sångens idrott, utan äfven till byggande och planterande, en art af verksamhet, från hvilken han härefter aldrig kunde afstå; och då han på grund af sitt vexande anseende kallades till hufvudstaden, lemnade han

på de akademiska fädernas egen begäran såsom testamente efter sig ett förslag om inrättandet af en palestra i det fria med springbanor och springvallar samt simskola. Man ser häraf i hvad syftning hans tankar gingo.

Men då man tänker sig Ling i Lund i sin mannaålders första styrka verkande för fosterland och mensklighet, så får man icke glömma att man i viss mån, ehuru indirekt, äfven har honom att tacka för det skaldeverk, som bland alla århundradens poetiska skapelser blifvit på kortaste tid läst, älskadt och beundradt af hela världen. Frithiofs Saga hade utan Lings inverkan sannolikt aldrig blifvit skrifven, ty det var han som, sedan han stiftat vänskap med Tegnér, ledde denne öfver från Greklands gudasaga till Nordens och derigenom gaf väckelsen till hans odödliga dikt. Till Stockholm flyttade Ling 1813, der han nu till en början blef fäkthemästare vid Krigsakademien och kort derefter föreståndare för Gymnastiska Central-Institutet. Det lyckades honom nemligen nu att, med statsmannen Wirséns bistånd, göra gymnastiken gällande såsom en nationel angelägenhet och snart kunde han glädja sig åt Carl Johans eget mäktiga beskydd, ty intet af verkligt värde för nationens lycka och ära undgick den konungsliga hjeltens säkra och erfarna blick.

Nu först kom han i tillfälle att utföra hvad som länge mognat i hans tankar. Den medikala gymnastiken gjorde sig allt mera gällande och vann erkännande äfven bland läkarena; den pedagogiska gymnastiken började utbreda sig till landets skolor, der den väl i väsentlig mån måste bidraga till att göra lefvande uppfostringstankar gällande; i armén började man allt mera inse, att sann krigsbildning måste hvila på sann rörelsekonst och att

den enskildes stridbarhet är den grund, hvarifrån allt sammans utgår. Redan år 1821 hugnades Ling med den ovanliga utmärkelsen, att till honom i en festlig samling af lärjungar, beundrare och vänner en öfver honom slagen medalj öfverlemnades af general Lefrén, en af svenska härens mest ansedda anförare. År 1835 invaldes han i svenska akademien. 1836 utkommo hans reglementen för armén i gymnastik och bajonettfäktning och Institutet inträdde i fullt ordnad förbindelse med den militära bildningen. Han blef professor och riddare af Nordstjerneorden och kunde vid sin död den 3 Maj 1839 lemna sitt verk i sin fullt värdige efterträdares händer.

Hvad sedan af detta verk har blifvit, är allmänt bekant. Genom hans närmaste efterföljares berömda arbeten och sträfvanden har det samma, åtminstone till sin grundläggande del, vunnit erkännande öfver den odlade världen från Moskwa till New-York, och vi, som nu arbeta derpå så att säga i den andra generationen, kunna trygga oss till medvetandet af våra ärliga bemödanden. Det är dock långt ifrån fulländadt, och dess närvarande ställning är tydligen i en öfvergång.

Detta synes ganska klart deraf att, bland annat, det som skulle utgöra kronan på verket och gifva det hela dess prägel af skönhet och festlighet, den estetiska gymnastiken, med hvilken den gymnastiska leken nära sammanhänger, ännu är så ofullbordad, att blott en början dertill, stödd på några antydningar i Lings efterlemnade skrifter, hittills blifvit försökt.

Men om Ling icke hann att gifva denna del af sitt verk full stadga och säkerhet, inverkade han dock i hög grad på den bildande konstens utveckling i Sverige deri-

genom att han gjorde de nordiska mytherna gällande ej blott i poesien utan äfven i konsten, ty lika som han ledt Tegnér in i denna mythverld, öppnade han äfven för Fogelberg och efter honom andra bildhuggare och äfven målare blicken för dess gestalters rena och kraftfulla skönhet. Derom vittna dennes Oden, Thor och Balder, så väl som Qvarnströms Iduna samt Molins Necken och Ägirs döttrar; derom vittna Wahlboms teckningar till Lings stora skaldeverk Asarne, Sandbergs Valkyrior och andra ännu lefvande mästaress väldiga skapelser. Hos Ling, för hvilken — såsom det af hans framställning af »Eddornas Sinnbildslära» tydligen framgår — knappast någon af forntidens gudaläror var obekant, var det en ständigt lefvande och mäktigt verkande tanke, att ett folk, för att rätt lära känna sig sjelft, måste gå tillbaka till sitt ursprung och städse hålla den andliga lifskälla öppen, hvarur dess första bilder af skapelsen och lifvet framströmmat. Så visst som för honom kristendomens verldsåsig, såsom den sanna religionens, stod ojemnförligt högre än hvarje annan, så säker var han äfven derpå, att Nordens gamla lära, rätt förstådd, i andligt djup, renhet och kraft öfverträffade allt hvad Södern och Östern hade tänkt och diktat. För friden i Gimles salar skulle — så menade han — forntidens Nordbo kämpa och med glädje kasta lifvets börda ifrån sig.

Ur denna hjeltétanke utgår — kan man säga — Lings hela skaldskap och detta är i sanning storartadt. Utom det stora skaldeverket Asarne, ett nationalepos i 30 sånger, hade under tiden af hans ungdoms vandringar och hans af mödor och arbete uppfyllda mannaålder en följd af dramatiska och lyriska skapelser utan uppehåll framträdt, och

ehvad han må hafva felat mot både epikens och dramatikens lagar, säkert är, att en större rikedom af ursprunglig poesi, än allt detta innebär, söker man förgäfves hos någon annan af Sveriges skalder. I dramat är han måhända svagast, ty hans skaldebegåfning var — såsom vanligt är bland oss svenskar — öfvervägande lyrisk och han talade stundom väl mycket sjelf genom sina dramatiska personer; i naturåskådning är han deremot oöfverträffelig och grundtonen är stundom så mild, att de stora ofta något våldsamma åthäfvorna hos de handlande personerna här emot ganska bjert afsticka. Stundom höjer han sig dock till utomordentlig kraft och, om man får leta på alla språk efter en ljufligare idyll än hans herdaspel »Kärleken», så andas hans sista skaldeverk »Tirfing eller Dödssvärdet» en så dyster kraft, att ganska få sorgespel dermed äro jemnförige. Det är i slutet af denna hans sista sång, som dessa mystiskt varnande ord låta höra sig;

Der sitter en fogel på nordens berg

Hela året om.

Och ingen vet när dit han kom,

Och ingen vet när dän han far.

Han har ingen skepnad, han har ingen färg,

Ej någon ännu honom skådat har:

Men hans röst är hörd utaf alla

Och *Minne* man plär honom kalla.

Ännu som i fädrens dar

Den fogeln stundom hörs sjunga:

Vaker opp, I gamle och unga!

Se örlig hotar ert land:

Öfver himlen sig drar

En varnande rand:

af Tirfing en afbild den är

Så sjunger den varnande fogeln der

att väcka det slumrande kämpasinne —

Så talar Ling ännu till oss ut ur sin graf, och må alla Sveriges söner detta väl besinna!

Underlig måste en sådan man som Ling förekomma de fleste. Huru kunde han, med sin egendomliga verlds-äsigt och sitt oafåtliga, ofta oroliga sträfvande tillräckligt lämpa sig efter dagens meningar och tycken? han, som, efter hvad han sjelf någon gång yttrade, måste kämpa med sjelfva tiden? Dock vann han många vänner bland dem, som närmare lärde känna honom och i vänskap var han oföränderlig. Så stördes icke denna mellan honom och Geijer deraf, att denne senare, sjelfve Vikingens skald, i sin stora och innerliga svenskhet dock tviflade starkt på de nordiska mythernas användbarhet i bildande konst, hvilken åter för Ling var en oeftergifvelig grundtanke. Han tålde äfven, oaktadt sin naturliga retlighet — säkerligen till stor del beroende af att han redan från ungdomen kände döden inom sig — all kritik, både billig och obillig och besvarade aldrig de anfall, som gjordes med pennan. Han gick orubbad sin bana fram och lät saken tala för sig sjelf.

Ja, döden bodde redan i hans bröst då han var yngling. Det är med undergräfd helsa, det är, så att säga, med lappad skuta han gör sin djerfva vikingafärd öfver lifvets stormiga böljor. Det ligger hjeltomod häri, långt större än det, som tillfälligtvis drifver den friske och om sin kroppsliga kraft fullt säkre mannen in i striden. Gammal blef han därför egentligen icke. I hans 63:dje lefnadsår förmådde hvarken hans konst eller hans själskraft att längre hålla den bräckliga hyddan uppe.

Denna för världens blickar länge dolda sjukdom jemte det nya och ovanliga i hans sträfvande gjorde honom i djupet af hans själ mycket enslig och han fann sitt lifs glädje och lycka egentligen endast hos sina närmaste lärjungar och hos maka och barn i öm familjekärlek. Tidigt både fader- och moderlös lemnade han redan vid 17 års ålder det hem, i hvilket han uppväxt och begaf sig ut i världen. Han qväder då i en af sina första sånger dessa djupt sorgliga ord:

Ve, blott en planka mig usle nu bär,
Ensam på henne jag flyter.

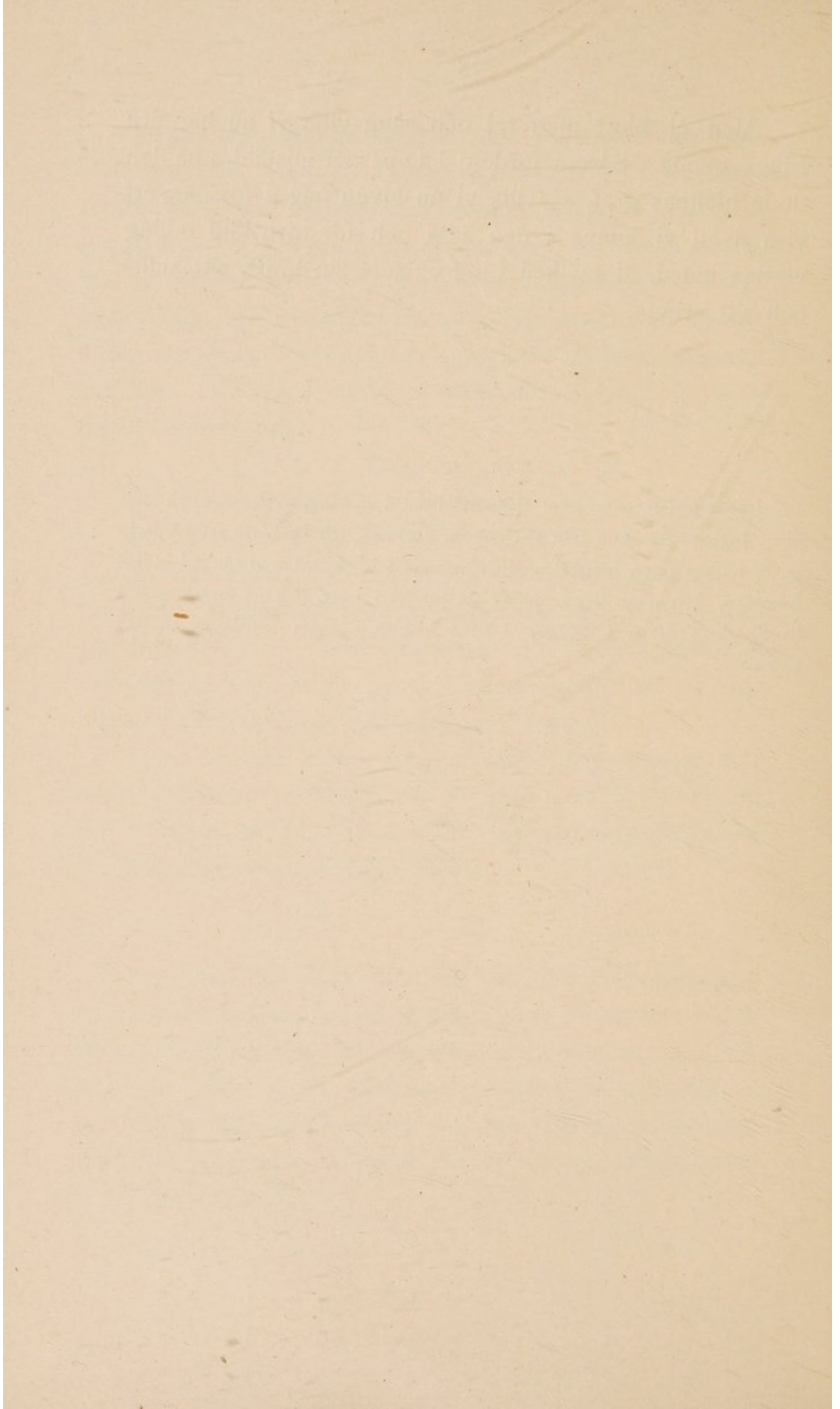
Af sin fader hade han intet minne och af sin moder mindes han nästan intet mera, än den psalm, som sjöngs vid hennes begrafning, men detta var nog för att hos honom genom hela lifvet i hans innersta bevara den barnafromhet som öppnar himlens port, och samma psalm ljöd på hans begäran då hans eget stoft sänktes i jorden.

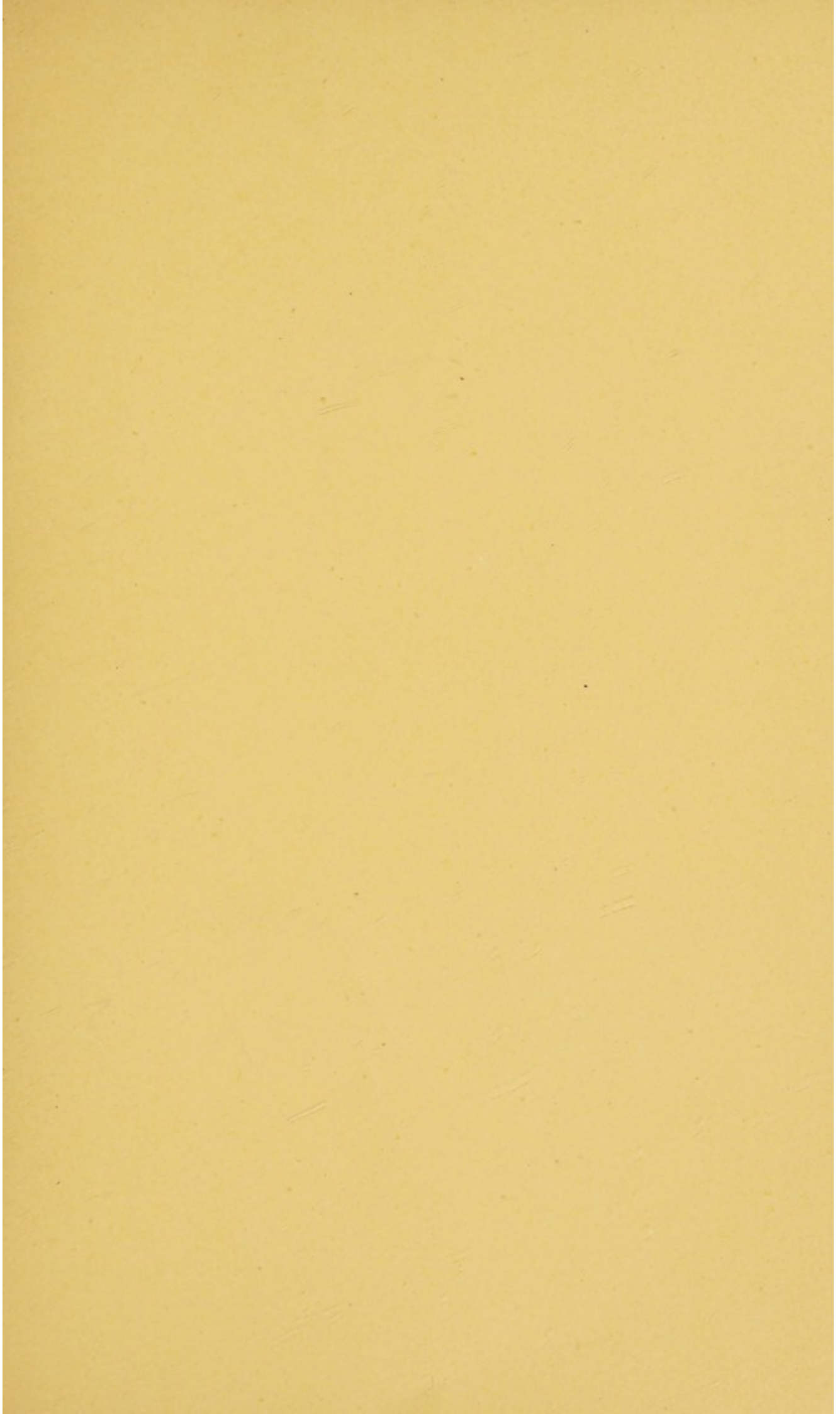
Hans åldriga maka lefver ännu. Hon lyssnar här bredvid från sin sjukbädd till de toner som fira hans ära och öfver hans här närvarande ättlingar falla strålar af det ljus som omgifver hans minne.

Eger nu den bild af Ling som här i ofullkomliga, stundom osäkra och något flygtiga drag blifvit framställd, dock verklig sanning, så må man hafva rätt att säga, att han var både skald, tänkare och hjälte, ja, att han var en af Sveriges bästa söner, och en värdig minnesstod skall väl, så hoppas vi, snart nog af Sveriges innebyggare åt honom resas.

Men ej blott med tal och sång vilja vi nu här fira Lings minne. Såsom fordom kämpaspel anställdes på den döde hjeltens graf, så vilja vi nu äfven något försöka, att visa hvad vi kunna i den ädla och för mensklig odling viktiga konst, åt hvilken Ling egnade sin kraft, sitt snille och sitt arbete.

Under festen, som utom detta tal bestod af sång, gymnastik och fäkting, ingingo telegram från Petersburg, Moskwa och Brehmen samt Upsala m. fl. inrikes orter, innehållande deltagande i hågkomsten af Lings hundraårsminne, äfvensom detta minne då firades i Lund och på andra orter i Sverige och äfven i Norge. I hans hembygd restes den dagen en stor bautasten.

Pris: 40 öre.